

Kohtumenetlus: elekter, paber ja inimesed

Andres Hallmägi

Vandeadvokaat

Ettekanne lähtub rahvatarkusest *See, mis iial teistelt nõuad, tee, et ise täita jõuad*. Ehk et kritiseerija ja soovitude tegija peaks olema suuteline astuma kritiseeritavate asemele ja olema seal tõhusam ja parem. Tunnistan, et seda ma olla ei suuda. Kahjuks ei ole teada ka 100-päeva-otsuse teema püstitamise põhjustest. Kas tõesti on tsiviilkohtumenetluse väidetav aeglus kõige kurja juur? Ennekõike peaks olema mureks ikka otsuste kvaliteet ja püsivus.

Elektrist ja paberist

Esimeste arvutite tulekuga unistasime, küll saaks nendega kiirelt ja mugavalt menetlusdokumente koostada, kasutada vanu „põhju“. Peagi muutusid arvutid ka kohtu- ja menetlustöös igapäevaosaks.

Interneti ja digitaalalkirjade tulekuga mõtlesime, küll see kergendaks ja kiirendaks ka menetlussuhtlust. Täna on mõlemad nimetatud kohtumenetluse igapäevaosad. Veelgi enam, nüüd saavad suurema riigilõivuga nuhelda need, kes dokumente paberil kohtukotta toovad. Paraku peetakse aga kohtutoimikuid paberil ja e-postiga saadetud dokumendid tuleb kohtul nagunii välja trükkida.

Kui ükskord veel ka juurutub e-toimik nii, et seal on võimalik tutvuda toimiku kõigi dokumentidega, mitte ainult oma koostatutega, on ainepool - elekter ja paber - kohtumenetluse kiirendamisel tänaseks ammendunud.

Inimestest

Kõnesünteesimis- ja tõlkeprogrammide kõrval ei ole siiski suudetud kohtuvaidluste lahendamist arvutile söödavaks teha. Pole parata, vaidluste lahendamise vähetänuväärse töö peavad jätkuvalt ära tegema inimesed – kohtunikud poolte ja nende esindajate osavõtul.

Kodulehel <http://www.iuridicum.ee/kysitus#pg142> on pakutud võimalikke variante-ettepanekuid 100 päevaga otsuse saavutamiseks, mille hulgas kummalisel kombel pole märgitud tsiviilasjade venimise arvatavat peapõhjust – kohtunike suurt töökoormust. Küll aga tekitab kõhedust järgnev ettepanek.

7.4 menetlusosaliste õiguste piiramine - näiteks kättetoimetamisfiktsioonide laiendamine, edasikaebeõiguse kitsendamine, hagi muutmise ning täiendavate sisukohtade ja tõendite esitamise piiramine.

Kas pole see ettepanek või vähemasti osa sellest otseses vastuolus põhiseaduse §-s 15 sätestatud õigustega? Kas tõesti on tähtis menetluskiiruse saavutamine iga hinnaga, jättes hoopis kõrvale vaidluste sisu poole.

Kokkuvõtvalt – tsiviilvaidlustes 100-päevaga otsusele jõudmine on praeguses olukorras valdavates asjades kahjuks ebareaalne.